

הדרך היומית

עלון יומי ללומדי הדרך היומית יו"ל ע"י "מדרשית הדרך היומית פ"ת"

מסכת בבא בתרא - דף עח

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדרך

לימוד המוסר!!!

מבואר בדברי הגמ', הצדיקים הם אלו שעושים חשבונות של עולם, שכר מצוה כנגד הפסדה, לא מה השכר כדי לדרוש ולקבלו, אלא שכר מצוה כנגד הפסדה, שקלול העדיפות, לעשות מצוה או רח"ל לא לעשותה. לחשוב ולחשב, מה הקב"ה שואל מעמית לעשות. האם הדבר שאני הולך לעשות, נכון הוא - ע"פ מידת תורה, האם הדבר אמיתי על פי חשבונות ההלכה, האם יכול לצאת מזה נזק?
כתב הרמח"ל (דרך עץ חיים), ובתוך הדברים הביא אות אור הסוגיא לפנינו, ואם היתה הידיעה רחבה ועומדת על לב בני האדם **לא היו חוטאים לעולם**, אך לא היה אפילו היצר קרוב אליהם ושולט עליהם, כמו שאינו שולט במלאכים. ולהיות שהקדוש ברוך הוא רצה שהאדם יהיה בעל יצר, שיוכל להיות מנוצח או נוצח בשיקול אחד, לכן שם בהם הידיעה, אך סגורה כנחלת, ושתוכל להתפשט כשלהבת, והבחירה ביד האדם. וחכמינו זכרונם לברכה, אמרו (בבא בתרא עח ב): "על כן יאמרו המושלים בואו חשבון" (במדבר כא כז), "המושלים" - אלו המושלים ביצרם, "בואו חשבון" - בואו ונחשוב חשבוננו של עולם! כי מי שאינו מושל ביצרו, לא ישים עצמו לזה לעולם - אך המושלים ביצרם הם יעשו את הדבר הזה, וילמדוהו לאחרים לעשות אותו:

הלא האדם רוב שנות ימיו עומד לחשוב חשבונות עסקיו, עסקי חיי שעה, ולמה לא ישים אל לבבו אפילו שעה אחת גם לזאת לחשוב מחשבת ממש: מה הוא? ולמה בא לעולם? או מה מבקש ממנו מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא? ומה יהיה סוף כל ענייניו? **זאת היא התרופה היותר גדולה וחזקה שתוכל להמציא נגד היצר, והיא קלה, ופעולתה גדולה, ופריה רב שיעמוד האדם בכל יום לפחות שעה אחת פניו משאר כל המחשבות לחשוב רק על הענין הזה שאמרתי.** ויבקש לבלבו, מה עשו הראשונים אבות העולם שכך חשק ה' בהם? מה עשה משה רבינו עליו השלום? מה עשה דוד משיח ה', וכל הגדולים אשר היו לפניו? ויעלה בשכלו מה טוב לאדם כל ימי חייו לעשות כן גם הוא טוב לו.

ושב ושונה דבריו במסילת ישרים (פרק ג) הנה הרוצה לפקח על עצמו, שתיים הנה ההשקפות הצריכות לו. האחת, שיתבונן מהו הטוב האמיתי שיבחר בו האדם והרע האמיתי שינוס ממנו, והשנית, על המעשים אשר הוא עושה לראות **אם הם מכלל הטוב או מכלל הרע.** וזה בשעת מעשה ולא בשעת מעשה. **בשעת מעשה,** שלא יעשה מה שישקל מבלו שישקל אותו במאזני זאת הידיעה, **ושלא בשעת מעשה,** שיעלה לפניו זכרון כלל מעשיו וישקל אותם כמו כן במאזני המשקל הזה לראות מה יש בהם מהרע למען ידחה אותו ומה מן הטוב להתמיד בו להתחזק בו, ואם ימצא בהם מן הרע אז יתבונן ויחקר בשכלו איזה תחבולה יעשה לסור מן הרע והוא ולטרה ממנו.

ממשיך הרמח"ל לבאר, שלא רק במעשים הרעים צריך לבדוקם שלא לשנות ולא להגות בהם שוב, אלא אף במעשים הטובים צריך לבדוק ולמשמש לראות אולי יש בהם איזה פניה שאינה נכונה, רצון שאינו נצרך לעשיית המעשה וכו', ועיי"ש שהוכיח דבריו מגמ' בעירובין.

ממשיך הרמח"ל, כלל הדבר, יהיה האדם מעין על מעשיו כולם ומפקח על כל דרכיו שלא להניח לעצמו הרגל רע ומדה רעה, כל שכן עברה ופשע. והנני רואה צורך לאדם, שיהיה חסיד ומשקל דרכיו דבר יום ביומו, כסוחרים הגדולים אשר יפלוסו תמיד כל עסקיהם למען לא יתקלקלו, ויקבע עתים ושעות לזה, שלא יהיה משקלו עראי אלא בקביעות גדול, **כי רב התולדה הוא.** וחכמינו זכרונם לברכה הורונו בפרוש צרך החשבון הזה, והוא מה שאמרנו זכרונם לברכה (בבא בתרא עח ב), "על כן יאמרו המושלים בואו חשבון", (במדבר כא כז), "על כן יאמרו המושלים ביצרם בואו ונחשוב חשבוננו של עולם, הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עברה כנגד הפסדה" וכו'. **וזה כי העצה האמיתית הזאת לא יוכלו לתת אותה ולא לראות אמתה אלא אותם שכבר יצאו מתחת ידי יצרם ומשלו בו,** כי מי שהוא עדין חבוס במאסר יצר אין עיניו ראות האמת הזאת, ואינו יכול להכירה, כי היצר מסמא את עיניו ממש והנה הוא כהולך בחשך שיש לפניו מכשולות ואין עיניו ראות אותם, והוא מה שאמרנו זכרונם לברכה (בבא מציעא פג ב), "תשת חשך ויהי לילה" (תהלים קד כ) - זה העולם הזה שדומה ללילה. והבן כמה נפלא המאמר האמיתי הזה למי שמעמיק להבין בו.

ובהמשך מביא את דבריו המפורטים במשל "גן המבוכה". ומסיים דבריו "ככלו של דבר, **צריך האדם להיות מתבונן בשכלו תמיד בכל זמן ובזמן קבוע לו בהתבוננו - מהו הדרך האמיתי לפי חק התורה שהאדם צריך לילך בו, ואחר כך יבוא להתבונן על מעשיו אם הם על הדרך הזה אם לא, כי על ידי זה וזאת שיהיה לו נקל לטהר מכל רע ולישר כל דרכיו,** וכמו שהכתוב אומר (משלי ד כז), "פלט מעגל רגלך וכל דרכיך יכנו" ואומר (איכה ג מ). "נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה'".

הפורש מדברי התורה.

בגמ' מבואר את הדרך לפרוש מדברי תורה. אולם מצאנו אף ניתוק פחות מכך מביא את האדם לסכנה נוראית. לא רק שפרש ואינו מעוניין ללמוד, וכבר נותק לגמרי מבית המדרש, אלא יציאה מבית המדרש היא עצמה יכולה לגרום לעונש מות על האדם. כמובן שאין אנו עוסקים בעיקר הדרך, לא באנו לדרוש ולדון

ברום גובהם של מלאכי עליון האמוראים הקדושים, אלא מה נלמד ממה שמבואר בגמ' לעניינו אנו.

בגמ' בתענית (כא, א) אילפא רבי יוחנן עזבו את בית המדרש היות ולמדו "אפס כי לא יהיה בך אביון", שאם השעה דחוקה, זה סיבה לעשות עיסקא. הלכו בדרך וישבו לאכול, ליד קיר נטוי, רבי"ח שמעו שיח בין המלאכים, שאמרו "מניחין חיי עולם הבא ועוסקין בחיי שעה", ורצו להפיל עליהם את הקיר!!! יש את כל הסיבות בעולם לקום מהדרך גמרא, "אפס כי לא יהיה בך אביון"!!! אבל כל הפורש שמדבר תורה, יש עליו תביעה ח"!!!!

אחרי הכל לדבר רבי יוחנן, "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ", - הרי ימשיכו להיות עניים, ולא כל מי שעובד מצאת החמה עד צאת הנשמה באמת נהיה עשיר, אז חזר לבית מדרש.

נושא היום: מכירת חמור ושימושו. מכירת אתון. מכירת דבר ומה

במכירת חמור, לרבנן לא נכלל במכירה את כלי החמור. **לנחום המדי,** מכר אף את הכלים. **לדעת רבי יהודה,** אם אמר לו "מכור לי חמורך זה" (ביאר רבא, שיודע שהחמור שייך למכור ומה שהוסיף "זו" מתכוון לכלים). וכלים עליו, מכורים אף הכלים. אם שאל "האם חמור זה שייך לך", מוגדר כחמור סתם (ביאר רבא שלא ידע למי החמור, והתכוון רק למכירה ולא לכלים) ואין הכלים מכורים.

אמר עולא מחלוקת רבנן ונחום המדי, בכלים המיועדים למשא כשק, דיסקיא, וכומני (ביאר ר"פ בר שמואל, קרן נשים). **ושורש** המחלוקת **שלרבנן** עיקר יעוד החמור לרכיבה. **ולנחום המדי** למשא. אולם אוסף מרדעת קילקי וחבק, בין לרבנן ובין לנחום המדי, מכור. **שואלת הגמ'**, לדברי עולא מבואר שאוכף מרדעת נמכרים לשיטת כולם, אולם מדברי הברייתא מבואר דווקא אם אמר "חמור וכליו אני מוכר לך", נכללים האוכף והמרדעת. **מבאר הגמ'**, אף אם לא אמר אוכף ומרדעת מכורים, והברייתא חידשה שאף אם אמר "כליו" לא התכוון למכור שק דיסקיא וכו'.

הסתפקו האם נחלקו רבנן ונחום המדי **באופן** שהכלים נמצאים על החמור, **אולם** באופן שאין הכלים נמצאים **מוזה נחום המדי** שאין נכללים הכלים במכירה. **או שנחלקו** באופן שאין כלים על החמור, **ובאופן** שיש כלים על החמור **מודים רבנן** שנכללים הכלים במכירה. **מבואר בברייתא** שאם אמר "חמור וכל מה שעליו", כולם מכורים. אם נחלקו באופן שהכלים על החמור, **מובן** דין זה אליבא דרבנן, שעד עתה אמרו שלא נכלל, אולם אם אמר במפורש נכלל במכירה. **אולם** אם נחלקו באופן שאין הכלים על החמור, וכאשר הכלים על החמור, לשיטת כולם מכור. **דין זה אליבא דאמאי,** שהרי מדבר שהכלים עליו ורק במפורש מכור. **מבאר הגמ'** שניתן לומר שנחלקו אף באופן שאין הכלים על החמור, והאמור **בברייתא** הכלים שראויים להיות על החמור. **ניסו להביא ראיה מדברי רבי יהודה,** שעל מה שאמר ת"ק, השיב רבי יהודה שיש פעמים שמכור ויש שלא, היינו שרבנן עסקו באופן שהכלים על החמור. **זוהי הגמ',** רבי יהודה דיבר באופן חדש ולא התייחס לקודמו בנידון. **עוד ניסה** רבינא להביא ראיה, מהינדון שי כתיבת עגלה ופרדות, שהעמידו את המטרה באופן שאין הפרדות צמודות לעגלה, **ורק בברייתא של רב תחליפא** מבואר שהפרדות והעגלה מחוברים, ולכן נכללים במכירה. והוכיח רבינא אם הרישא עוסקת בשאין מחוברים, אף משנתנו עוסקת שאין על החמור את הכלים. **זוהי הגמ',** שהרי בדין של ספינה מבואר שלא נכלל במכירה סחורה, והסחורה נמצאת בספינה, א"כ אף המשנה שלנו עוסקת כאשר נמצאים הכלים על החמור. **אלא** אין להוכיח לנידון זה מהמשניות.

אמר אביי, רבי אליעזר, רשב"ג, ר"מ, רבי נתן, סומכוס ונחום המדי סוברים שאדם שמכור דבר מה מוכר ביחד את תשמישי החפץ. **ש"ר אמר** "מוכר את בית הבד מוכר את הקורה". **רשב"ג,** יוחזק את העיר מכר את הסטרי". **ר"מ,** "מכר את הכרם מכר את תשמישי הכרם". **רבי נתן וסומכוס,** שמכורים ביצית ודוגית. נחום המדי, במכירת חמור. **במכירת חמור** (לפי המבואר הלן הכוונה "אתון"), נמכר אף הסיה. משא"כ בפרה. **ביאר ר"פ,** שאמר שמוכר לו חמור מניקה ופרה מניקה, בפרה יש להעמיד על החלב, אולם בחמור כוונתו לסיה. **ונקרא** "סיה" שמהלך אחר סיהה נאה ואין צריך לדרבנן בו שיבא. **מכר מקום לאשפה,** נכלל האשפה. וכן נכללים המים בבור, הדבורים בכורת, היונים בשופך.

אמר רבי שמואל בר נחמני בשם ר"ח, "על כן יאמרו המושלים (המושלים ביצרם) באו חשבון (נחשוב חשבוננו של עולם מצוה כנגד שכרה ושכר עברה כנגד הפסדה) תבנה ותכונן (אם אתה עושה כך תבנה לעולם הזה, ותכונן לעולם הבא) עיר סיוחן (אם אדם מתפתה אחרי יצרו כסית שהולך אחר שיהיה נאה, ממשיך עליו הפסוק) כי אי שיהא חשבון (אחר אש מהצדיקים מחשבים חשבונם של עולם, ותאכל את שאינם מחשבים) להבה מקרית סיוחן (מתייחס לאש שתצא מהצדיקים שנקראו סיוחן על שם שיוח ואילו) אכלה ער מואב (תאכל האש את הרשעים שהם כעיר / סיוח שהולך אחר שיהא נאה) בעלי במות ארנן (גסי הרוח שנופלים בגיהנום) אוי לך מואב אבדת עם כמוש נתן בניו פליטם ובנתיו בשבית למלך אמרי סיוחן ויורם (אמר הרשע "אין רם") אבד חשבון (אין דין ואין דיין) עד דיבן (אמר הקב"ה ימתין עד יבא יום הדין) ונשים עד נפח (שתבא האש שאינה צריכה נפוח וליבוי) אשר עד מידבא (עד שתצטער נפשם, ויא"ע עד שיעשה הקב"ה כפי שחפץ).

אמר רבי יהודה בשם רב, כל הפורש מדברי תורה אש אוכלתו "ונתתי את פני בהם מהאש יצאו והאש תאכלם". **אמר רב דימי בשם רבי יונתן** הפורש עצמו מדברי תורה, נופל בגיהנום, "אדם תועה מדרך השכל בקהל רפאים ינוח". "רפאים" הכוונה גהינם, "ולא ידע יו רפאים שם בעמקי שאול קראיה".